

WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
Ewa Polkowska

KGP.410.004.01.2016
P/16/014

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/014 – Realizacja projektu budowy mostu energetycznego Polska-Litwa
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji
Kontroler	Mirosław Wójtowicz, Specjalista kp, upoważnienie do kontroli nr KGP/27/2016 z dnia 24 maja 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)

Jednostka kontrolowana	Ministerstwo Energii, Pl. Trzech Krzyży 3/5, 00-507 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Krzysztof Tchórzewski, Minister Energii od 1 grudnia 2015 r. Uprzednio funkcję Ministra Gospodarki, właściwego do spraw energii, pełnili: Waldemar Pawlak – od 16 listopada 2007 r. do 27 listopada 2012 r., Janusz Piechociński - od 6 grudnia 2012 r. do 16 listopada 2015 r.

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie¹ skuteczność działań ministra właściwego do spraw energii w zakresie sprawowania nadzoru nad realizacją zadań inwestycyjnych pierwszego etapu budowy mostu energetycznego Polska-Litwa² oraz podejmowania działań wspomagających inwestora (Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A.)³ w sytuacji występowania zagrożeń.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Realizacja pierwszego etapu połączenia elektroenergetycznego Polska-Litwa została zakończona w planowanym terminie zgodnie z przyjętymi założeniami. Uruchomione w listopadzie 2015 r. połączenie stałoprądowe umożliwia handlową wymianę energii elektrycznej o mocy 488 MW⁴, pomiędzy polskim i litewskim systemem elektroenergetycznym w obydwu kierunkach. W wyniku realizacji inwestycji został również zrealizowany cel polegający na wzmocnieniu bezpieczeństwa energetycznego Krajowego Systemu Energetycznego oraz poprawie jakości i niezawodności zasilania w centralnych i północno-wschodnich obszarach Polski. Natomiast stosunkowo krótki okres funkcjonowania połączenia jest niewystarczający do wiarygodnego wnioskowania na temat wpływu inwestycji na krajowy rynek energii.

Ministerstwo⁵ prawidłowo realizowało funkcję Instytucji Pośredniczącej⁶, którą sprawował minister właściwy ds. energetyki we współfinansowaniu projektu środkami UE, w szczególności rozliczając dofinansowanie z funduszy europejskich w oparciu o posiadane dokumenty oraz dokonując oceny wykonania zadań inwestycyjnych.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Dalej także projekt.

³ Dalej także PSE S.A.

⁴ W praktyce odnotowano faktycznie wyższe przepływy – 492 MW.

⁵ Ministerstwo właściwe ds. energetyki, tj. było Ministerstwo Gospodarki – następnie od 27 listopada 2015 r. Ministerstwo Energii.

⁶ Dalej także: IP.

Zaprojektowaną wielkość współfinansowania ze środków europejskich (898,4 mln zł, przy planowanych kosztach realizacji projektu 2 141,9 mln zł), wykorzystano w 99,8 % (896,8 mln zł, faktyczne koszty wyniosły 2 139,8 mln zł⁷).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Nadzór Ministra nad realizacją budowy połączenia energetycznego z Litwą.

Opis stanu
faktycznego

Zadania inwestycyjne Projektu „Budowa mostu energetycznego Polska-Litwa” po stronie polskiej były realizowane przez PSE S.A. - operatora systemu przesyłowego (OSP).

Nadzór nad realizacją procesów inwestycyjnych projektu przez inwestora wykonywał Minister Gospodarki, a od 1 grudnia 2015 r. Minister Energii.

Uprawnienia Skarbu Państwa, określone w art. 2 pkt 5 lit. a, art. 5a oraz art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa⁸, wobec PSE S.A. w okresie realizacji projektu wykonywał Minister Gospodarki, a od 27 listopada 2015 r.⁹ - Pełnomocnik Rządu do spraw Strategicznej Infrastruktury Energetycznej na mocy zmienionego art. 12a ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne¹⁰.

Przystąpienie do realizacji Projektu przez PSE S.A., poprzedzone było uchwałami Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy, podejmowanymi na wniosek zarządu spółki, zaopiniowany uchwałą Rady Nadzorczej PSE S.A. Projekty uchwał WZA w sprawach wyrażenia zgody na podjęcie inwestycji przez spółkę, sporządzał Departament Jednostek Podległych i Nadzorowanych Ministerstwa Gospodarki, a zatwierdzał Minister Gospodarki.

(dowód, akta kontroli str. 122-617)

W dniu 5 października 2007 r., pomiędzy Ministrem Gospodarki a Instytutem Nafty i Gazu w Krakowie zawarta została umowa ramowa, na podstawie której Minister Gospodarki¹¹, pełniący rolę Instytucji Pośredniczącej, powierzył Instytutowi rolę Instytucji Wdrażającej. Instytut wdrażał zadania w ramach działania 10.1 *Rozwój systemów przesyłowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej oraz budowa i przebudowa magazynów gazu ziemnego* Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, a także realizował zadania Pomocy Technicznej.

(dowód, akta kontroli str. 1743-1841)

PSE S.A. była zobowiązana m.in. do przekazywania do IW sprawozdań miesięcznych w formie elektronicznej, w których wskazywano zidentyfikowane zakłócenia lub zagrożenia. Sprawozdanie miesięczne IW przekazywała IP. Po analizie i uzupełnieniach IP przekazywała sprawozdania do IZ.

(dowód, akta kontroli str. 80-85, 1747-1747, 2050-2054)

W przypadkach, gdy w sprawozdaniach miesięcznych wskazywano na pojawienie się zagrożenia w realizacji projektu, które mogłoby skutkować niedotrzymaniem terminu realizacji, Minister (IP) reagował poprzez m.in.:

⁷ Dane uzyskane w trakcie kontroli w PSE S.A.

⁸ Dz. U. z 2016 r. poz. 154 ze zm.

⁹ Dz. U. z 2015 r. poz. 2116.

¹⁰ Dz. U. z 2012 r. poz. 1059 ze zm.

¹¹ Dalej także: MG.

- kierowanie pism do lokalnych samorządów, w kompetencji których leżało wydawanie decyzji administracyjnych o przyspieszenie procedowania nad wydaniem decyzji w sprawach dotyczących lokalizacji inwestycji,
- podpisywanie listów intencyjnych z samorządami, w kompetencji których leżało procedowanie w zakresie zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP),
- monitorowanie procesu pozyskiwania gruntów w gminie Bakalarzewo na odcinku linii Ełk Bis – Granica RP (w okresie od stycznia do września 2015 r.),
- organizowanie konferencji z udziałem władz szczebla regionalnego i lokalnego na trasie przebiegu inwestycji oraz innych instytucji zaangażowanych w systemie wdrażania POLiŚ.

Projekty umów o dofinansowanie dla każdego z odcinków projektu *Połączenie elektroenergetyczne Polska–Litwa*, zawierające m.in. harmonogram realizacji, były przekazywane przez Instytucję Wdrażającą do akceptacji Instytucji Pośredniczącej.

(dowód, akta kontroli str. 81-82)

Składane w wymaganych terminach przez PSE S.A. i weryfikowane przez IW sprawozdania miesięczne, kwartalne, okresowe oraz roczne obejmowały m.in. analizę realizacji wskaźników produktu i rezultatu oraz terminów określonych w harmonogramach.

W okresie od listopada 2015 r. do maja 2016 r. w ME prowadzony był monitoring weryfikacji wniosków beneficjenta o płatność końcową. Sprawozdania przygotowywane przez Instytucję Wdrażającą przekazywane były do Instytucji Pośredniczącej w cyklach tygodniowych, do czasu zaakceptowania przez IW wszystkich wniosków o płatność końcową, dotyczących projektu i po przekazaniu płatności końcowej dla beneficjenta.

(dowód, akta kontroli str. 115-117)

W Ministerstwie analizowano wyniki kontroli realizacji zadań inwestycyjnych w PSE S.A., z których:

- 31 przeprowadziła IW,
- 11 (kontroli uprzednich) przeprowadził Prezes Urzędu Zamówień Publicznych.

Kontrole IW miały na celu wskazanie ewentualnych uchybień lub nieprawidłowości w celu ich wyeliminowania przez beneficjenta. Kolejne kontrole IW potwierdzały eliminowanie nieprawidłowości. Dziewięć kontroli IW zakończyło się „bez zastrzeżeń”; dziewięć „z nieistotnymi zastrzeżeniami”, natomiast pozostałe „z istotnymi zastrzeżeniami”, które głównie dotyczyły niewłaściwego wyodrębnienia w ewidencji księgowej wydatków ponoszonych w związku z projektem oraz naruszeń prawa zamówień publicznych skutkujących uznaniem niektórych wydatków za niekwalifikowalne do sfinansowania ze środków funduszy europejskich.

W jednym przypadku – uznania przez IW kosztów doradztwa prawnego za wydatki niekwalifikowalne – PSE S.A. wniosła zastrzeżenia do ustaleń kontroli, które nie zostały uwzględnione przez IW. Dalej sprawę rozstrzygała IP, utrzymując stanowisko IW. Nieprawidłowości występowały głównie w początkowym okresie realizacji zadań.

Prezes UZP w jednej kontroli wskazał jako nieprawidłowość nieumieszczenie w ogłoszeniu o udzieleniu zamówienia publicznego informacji o przewidywanych zamówieniach uzupełniających.

(dowód, akta kontroli str. 2058-2065)

W ramach wykonywania obowiązków Instytucji Pośredniczącej, w latach 2012-2015 Ministerstwo przeprowadziło w IW 24 kontrole. Kontrole obejmowały sprawdzenie skuteczności i zgodności z prawem procedur oraz systemów zarządzania i kontroli POliŚ w Instytucji Wdrażającej. Kontrole obejmowały m.in. projekty inwestycyjne realizowane przez PSE S.A. w projekcie połączenia Polska-Litwa. W wyniku tych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

(dowód, akta kontroli str. 85, 652-1448, 2042-2043, 2048-2049)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

2. Zgodność osiągniętych efektów połączenia systemów elektroenergetycznych Polski i Litwy z założeniami.

Opis stanu
faktycznego

Celem projektu było połączenie systemów elektroenergetycznych Polski i Litwy i osiągnięcie docelowo możliwości wymiany energii o mocy 1 000 MW. Po stronie polskiej projekt obejmował 20 zadań inwestycyjnych, w tym budowę linii przesyłowych oraz budowę i rozbudowę istniejących stacji elektroenergetycznych.

Zadanie, jako całość, polegało na zbudowaniu połączenia transgranicznego, jak również rozbudowie systemu przesyłowego w północno-wschodniej Polsce.

W fazie planowania projekt podzielono na dwa etapy. Etap I obejmował 12 zadań (budowę czterech linii i budowę/rozbudowę siedmiu stacji) z terminem realizacji do końca 2015 r. i osiągnięciem wymiany energii o mocy 450 MW. Etap II obejmujący osiem zadań zaplanowano do 2020 r. Realizacja obydwu etapów ma zapewnić wymianę międzysystemową energii elektrycznej o mocy 1 000 MW.

Zadania pierwszego etapu zostały zrealizowane w zaplanowanym terminie i zakresie.

(dowód, akta kontroli str. 1872-1994)

PSE S.A. zadeklarowała we wnioskach o płatność osiągnięcie wskaźnika rezultatu określonego dla całego pierwszego etapu (12 zadań) na poziomie 108,44 %, tj. planowano osiągnięcie wymiany energii o mocy 450 MW, a osiągnięto 488 MW. Dane publikowane przez PSE S.A.¹² oraz Towarową Giełdę Energii¹³ potwierdzają przepływy handlowe na połączeniu Polska-Litwa osiągające moc 488 MW. Wielkości te potwierdzają również dane udostępniane przez LIDGRID AB¹⁴ i giełdę energii NORD POOL SPOT.

(dowód, akta kontroli str. 1993-1994)

W wyniku realizacji inwestycji został również zrealizowany założony cel etapu I budowy mostu energetycznego Polska-Litwa polegający na wzmocnieniu bezpieczeństwa energetycznego Krajowego Systemu Energetycznego oraz poprawie jakości i niezawodności zasilania w centralnych i północno-wschodnich obszarach Polski. Stosunkowo krótki okres funkcjonowania połączenia jest

¹² http://www.pse.pl/index.php?modul=21&id_rap=9

¹³ <https://gaz.tge.pl/pl/mc/flows/>

¹⁴ Operator litewskiego systemu przesyłowego.

niewystarczający do wiarygodnego wnioskowania na temat ekonomicznego wpływu inwestycji dla sytuacji na krajowym rynku energii.

(dowód, akta kontroli str. 27-31, 2055-2057, 2069-2230)

Minister, m.in. poprzez przyjęcie i realizację procedur Instytucji Pośredniczącej, ustalił sposób i dokonał oceny realizacji projektu (I etapu) oraz rozliczenia dofinansowania zadań inwestycyjnych w oparciu o weryfikację posiadanych dokumentów.

Nadzór nad kosztami realizacji zadań i ewaluacja poziomu dofinansowania wydatków kwalifikowalnych pozwoliły na wykorzystanie dofinansowania ze środków funduszy europejskich w 99,8%.

Wstępnie, w sześciu umowach o dofinansowanie zawartych pomiędzy IW i PSE S.A., ustalono koszty całkowite zadań inwestycyjnych I etapu w wysokości 2 336 mln zł, wydatki kwalifikowalne 1 838 mln zł, w tym możliwe dofinansowanie ze środków UE 754 mln zł. Planowane dofinansowanie stanowiło 32,3 % kosztów całkowitych i 41,0 % wydatków kwalifikowalnych.

W toku realizacji zadań, m.in. w wyniku rozstrzygnięć przetargowych, w których uzyskiwano ceny różne od zakładanych na etapie planowania, zmieniały się koszty całkowite. Zmieniano też umowy o dofinansowanie, w których ustalono następujące poziomy: koszty całkowite 2 142 mln zł, wydatki kwalifikowalne 1 573 mln zł, w tym możliwe dofinansowanie 898 mln zł, tj. 41,9 kosztów całkowitych i 57,0% wydatków kwalifikowalnych.

Ostatecznie dofinansowanie z UE, które otrzymał beneficjent (PSE S.A.) wyniosło 896,8 mln zł.

(dowód, akta kontroli str. 2042-2043, 1995-2041)

Ministerstwo nie dysponowało analizami dotychczasowego wpływu funkcjonowania mostu energetycznego Polska-Litwa na polski rynek energii elektrycznej. Jak wynika z wyjaśnień dyrektora Departamentu Energetyki¹⁵, kierowana przez niego jednostka prowadziła obserwację przepływów energii elektrycznej pomiędzy Polską i Litwą. Dość krótki okres komercyjnego funkcjonowania połączenia (od grudnia 2015 r.) nie pozwalał jednak na jednoznaczne wnioski co do korzyści lub strat związanych z funkcjonowaniem tej linii. ME monitorowało wielkości i kierunki przepływu energii tym połączeniem na podstawie informacji otrzymanych z PSE S.A., a także publikowanych na stronie internetowej LITGRID oraz giełdy NORD POOL SPOT. Nie posiadało jednak informacji o podmiotach dokonujących handlu energią, ze względu na charakter danych dotyczących transakcji zawieranych na giełdach energii.

(dowód, akta kontroli str. 27-43)

Ministerstwo dysponowało analizami wykonywanymi na etapie przygotowawczym, w trakcie prowadzenia negocjacji. W studium opłacalności inwestycji oraz warunków realizacji połączenia¹⁶ m.in. wskazano ekonomiczne korzyści połączenia. Zakładano wówczas, iż źródłem korzyści z połączenia będzie niższy koszt energii w Polsce niż na Litwie i w pozostałych państwach bałtyckich. Wskazywano jednocześnie, że państwa bałtyckie będą miały dostęp do elastycznej mocy szczytowej, której koszt będzie niższy niż w Polsce. Zakładano, że łącze międzysystemowe będzie przesyłało energię z Polski w nocy i w okresach poza szczytem, zaś do Polski

¹⁵ Pismo z 16 czerwca 2016 r. znak: DE-IV-0911-1/1/16

¹⁶ Raport podsumowujący Projekt litewsko-polskiego międzysystemowego układu przesyłowego wysokiego napięcia, opracowany przez międzynarodowe konsorcjum (IPA Energy Consulting, SwedPower, SEK Advisory Services) styczeń 2003 r. (raport dla Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju).

w godzinach szczytu. Szacowano, że wystąpi niewielka nadwyżka przepływu w kierunku Litwy.

(dowód, akta kontroli str. 44-79)

Po upływie pół roku od uruchomienia połączenia Polska-Litwa nie potwierdziły się przewidywania o nadwyżce przesyłu w kierunku Litwy. Według danych publikowanych przez PSE S.A. w okresie od uruchomienia połączenia do końca czerwca 2016 r. wartości przepływów na połączeniu Polska-Litwa były następujące (MWh):

Wyszczególnienie	Pobór		Oddanie		Saldo (- eksport; + import)
	Wymiana w miesiącu	Narast. od początku roku	Wymiana w miesiącu	Narast. od początku roku	
Listopad 2015 r.	662	662	0	0	+662
Grudzień 2015 r.	13 136	13 797	64 453	64 453	-51 317
Styczeń 2016 r.	6 590	6 590	80 772	80 772	-74 182
Luty 2016 r.	81 704	83 413	37 678	117 545	+44 026
Marzec 2016 r.	153 847	242 141	12 372	130 821	+141 475
Kwiecień 2016 r.	140 652	382 793	9 985	140 806	+130 667
Maj 2016 r.	137 895	520 687	6 452	147 259	+131 443
Czerwiec 2016 r.	107 748	628 435	14 179	161 437	+93 569

Saldo wymiany na połączeniu Polska-Litwa za okres styczeń-czerwiec 2016 r. (import 466 998 MWh) stanowiło 0,57% zużycia krajowego (81 633 GWh) oraz 0,59% produkcji krajowej (79 706 GWh), w tym okresie¹⁷.

Istotny wpływ na wielkość i kierunek przepływu energii elektrycznej pomiędzy systemem polskim i litewskim miało uruchomienie w lutym 2016 r. połączenia Szwecja-Litwa (NordBalt) o mocy ok. 700 MW. Tańsza energia „skandynawska” wpływa na obniżenie ceny na rynku litewskim i generuje także popyt na rynku polskim.

W okresie styczeń-czerwiec od 2008 r. do 2016 r. krajowe saldo wymiany zagranicznej kształtowało się następująco:

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Saldo (GWh)	-310	-1315	-554	-2 866	-1 880	-2 335	+1 232	+384	+1 927

Do 2013 r., w okresach styczeń-czerwiec, Polska sprzedawała nadwyżki produkcyjne energii elektrycznej, a od 2014 r. obserwowana jest zmiana kierunku (per saldo). W analizowanym okresie sześciu miesięcy 2016 r. saldo wymiany międzynarodowej na połączeniu Polska-Litwa, stanowiło 24,2% salda krajowego.

(dowód, akta kontroli str. 2046)

Porównanie przepływów oraz udostępniania mocy połączenia¹⁸ w dniach 6-11 czerwca 2016 r. wskazuje, że połączenie stałoprądowe Polska-Litwa było udostępniane uczestnikom rynku energii w pełnym zakresie mocy w godzinach 8⁰⁰ do 24⁰⁰. W pozostałych godzinach, w szczególności w tzw. „dolinie zapotrzebowania” kierunek przepływu do systemu polskiego udostępniany był

¹⁷ Publikacje PSE http://www.pse.pl/index.php?modul=8&id_rap=212

¹⁸ Analiza danych publikowanych przez PSE i TGW, porównywana z danymi udostępnianymi przez NORD POOL SPOT (<http://www.statnett.no/en/market-and-operations/data-from-the-power-system/nordic-power-flow/>).

Ustalono
nieprawidłowości

Ocena cząstkowa

Opis stanu
faktycznego

w ograniczonym zakresie lub nie był udostępniany. Podobną zasadę udostępniania zdolności przesyłowych obserwowano na połączeniu stałoprądowym z systemem szwedzkim i pozostałych połączeniach¹⁹.

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność ministra właściwego do spraw energii w badanym obszarze.

3. Przygotowanie i realizacja II etapu projektu połączenia Polska-Litwa

Realizacja II etapu projektu, którego celem jest zwiększenie możliwości wymiany energii o mocy do 1 000 MW do 2020 r., nie jest przesądzona i wymaga uzgodnień, porozumień i decyzji, w tym na szczeblu międzyoperatorskim, uwzględniających uwarunkowania budowy europejskich rynków energii elektrycznej, a także nowych źródeł wytwórczych. Mimo braku ostatecznej decyzji stron o realizacji drugiego etapu połączenia, w celu osiągnięcia możliwości przesyłu 1000 MW, PSE S.A. planując rozbudowę i wzmocnienie Krajowego Systemu Przesyłowego (KSP), zaplanowała i częściowo realizuje zadania uprzednio wchodzące w skład zadań inwestycyjnych II etapu połączenia Polska-Litwa. Inwestycje były realizowane, zgodnie z uchwałami podjętymi przez PSE S.A., w celu zapewnienia poprawy jakości i niezawodności zasilania odbiorców energii elektrycznej w północno-wschodnich obszarach Polski.

(dowód, akta kontroli str. 122-617)

Kluczowe zadania II etapu połączenia Polska-Litwa zostały ujęte w załączniku do ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o przygotowaniu i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie sieci przesyłowych²⁰. Inwestycje obejmujące budowę dwóch odcinków linii przesyłowych (II etapu) zostały wpisane na listę *Projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania (Projects of common interest - PCI)*²¹, a budowa/rozbudowa jednej ze stacji elektroenergetycznych – w wykazie zidentyfikowanych projektów do *Szczegółowego opisu osi priorytetowych Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*. Powyższe powinno, zdaniem PSE S.A., umożliwić współfinansowanie kosztów realizacji z funduszy europejskich.

Szacunkowy koszt II etapu ma wynieść 245 mln euro.

Drugi etap połączenia Polska-Litwa po stronie polskiej obejmuje:

- budowę trzech odcinków linii przesyłowych: linii 400 kV Ostrołęka-Stanisławów, linii 400 kV Ostrołęka-Olsztyn Mątki, linii 400 kV Kozienice-Siedlce Ujrzanów,
- budowę (rozbudowę) pięciu stacji elektroenergetycznych: Siedlce Ujrzanów, Ostrołęka, Kozienice, Płock oraz Olsztyn Mątki.

Po stronie litewskiej miała być wbudowana tzw. druga wstawka prądu stałego²².

Jak wynika z wyjaśnień dyrektora Departamentu Energetyki ME²³, nie zrezygnowano ostatecznie z realizacji II etapu połączenia, lecz nie została podjęta jeszcze decyzja w sprawie dokończenia inwestycji zgodnie z pierwotnie

¹⁹ <https://gaz.tge.pl/pl/mc/transits/?date=2016-06-11>

²⁰ Dz. U. z 2015 r., poz. 1265 ze zm.

²¹ Dz. U. UE L Nr 19 z 27.01.2016 r., str. 1.

²² Tzw. wstawki prądu stałego umożliwiają przesył energii elektrycznej pomiędzy systemami elektroenergetycznymi, które nie są ze sobą zsynchronizowane, tzn. pracują na innych częstotliwościach.

²³ Pismo z 16 czerwca 2016 r. znak: DE-IV-0911-1/1/16

planowanymi parametrami. Decyzja o realizacji II etapu, zgodnie z pierwotnymi założeniami, jest związana z takimi zagadnieniami jak: budowa rynków energii w regionie, zawieszenie decyzji strony litewskiej o budowie elektrowni jądrowej Visagina, postępująca integracja systemów elektroenergetycznych, w tym możliwa desynchronizacja systemu państw bałtyckich od systemu UPS/IPS²⁴, a także budowa nowych mocy wytwórczych w Polsce.

Operatorzy (PSE S.A. oraz LITGRID AB) nie podjęli decyzji o realizacji II etapu umożliwiającego uzyskanie mocy połączenia na poziomie 1 000 MW. Również przedstawiciele Ministerstwa Energii nie podejmowali w rozmowach ze stroną litewską tematu realizacji II etapu połączenia. Zadania inwestycyjne przewidywane do realizacji w ramach II etapu po stronie polskiej częściowo są jednak realizowane²⁵. Dotyczy to w szczególności budowy linii przesyłowych wzmacniających północno-wschodnią część KSP, ujętych jako zadania strategiczne w załączniku ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o przygotowaniu i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie sieci przesyłowych.

Jak wynika z wyjaśnień dyrektora Departamentu Energetyki²⁶ zwiększenie mocy przesyłowych na połączeniu Polska-Litwa, w warunkach obecnych cen w regionie, zwiększyłoby presję na eksport energii do Polski z systemu litewskiego, co oznacza wpływ energii z rynku skandynawskiego oraz Białorusi i Rosji. Obecnie państwa bałtyckie posiadają 11 transgranicznych linii przesyłowych, co stwarza warunki do napływu energii z tych państw. Proces desynchronizacji systemów elektroenergetycznych państw bałtyckich od UPS/IPS oraz redukcji liczby połączeń transgranicznych, jeszcze się nie rozpoczął.

Z wyjaśnień Dyrektora DE wynika też, że mając na uwadze utrzymanie niezależności energetycznej Polski w zakresie wytwarzania, wszelki napływ energii spoza kraju oznacza ograniczenie wytwarzania/wykorzystania krajowych nośników energii, na rzecz energii z rynku UE i państw trzecich. Biorąc jednak pod uwagę możliwość okresowych deficytów energii wytwarzanej w kraju, w szczególności w sytuacji ekstremalnych warunków pogodowych, wskazanym jest zapewnienie odpowiednich zdolności przesyłowych, szczególnie w północno-wschodniej części kraju. Niezależnie od prowadzonych zadań inwestycyjnych identyfikowanych z II etapem połączenia, rozwój scenariuszy zadecyduje o zwiększeniu mocy na połączeniu Polska-Litwa. Wyjaśnienia Dyrektora DE są zbieżne ze stanowiskiem Pełnomocnika Rządu ds. Strategicznej Infrastruktury Energetycznej z dnia 12 lipca 2016 r. przedstawionym kontrolerom w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2) lit. f ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli.

Jak wynika z wyjaśnień Ministra Energii²⁷ obecnie jest zbyt wcześnie na podjęcie decyzji o uzyskaniu mocy połączenia w zaplanowanych parametrach. Połączenie Polska-Litwa eksploatowane jest od grudnia 2015 r. i okres ten nie pozwala na ocenę zasadności zwiększenia mocy do docelowego poziomu 1000 MW. Należy dokonać oceny w dłuższym okresie, biorąc pod uwagę m.in. wpływ importu z rynku bałtyckiego/skandynawskiego na ceny energii w Polsce, możliwość eksportu z Polski, efektywność dostaw na polski rynek energii w sytuacji ewentualnych niedoborów, niezawodność układu przesyłowego Polska-Litwa, a także gotowość obu stron do poniesienia nakładów wobec oczekiwanych korzyści.

(dowód: akta kontroli str. 29-31, 572-590)

²⁴ System synchroniczny obejmujący źródła wytwórcze i sieci przesyłowe w Rosji oraz Ukrainie, Białorusi innych państwach Europy wschodniej i Azji.

²⁵ Uchwała NWZ PSE S.A. nr 5 z 14 maja 2015 r. w sprawie wyrażenia zgody na realizację zadania inwestycyjnego pn. „Budowa linii 400kV Ostrołęka – Stanisławów wraz z rozbudową stacji 400kV Stanisławów i stacji 400/220/110 kV Ostrołęka – II etap”.

²⁶ Pismo z 16 czerwca 2016 r. znak DE-IV-0911-1/16.

²⁷ Pismo z dnia 6 lipca 2016 r., znak:BDG-III-0911-10/16

Ustalono
nieprawidłowości

Ocena częściowa

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w badanym obszarze.

III Uwagi

NIK wskazuje, że rozbudowa połączeń międzysystemowych zwiększa bezpieczeństwo dostaw energii odbiorcom, a możliwość importu tańszej energii może pozytywnie wpływać na cenę zakupu energii przez końcowego odbiorcę energii elektrycznej. Stąd też, przy podejmowaniu dalszych decyzji odnośnie realizacji drugiego etapu analizowanego projektu, Minister powinien rozważyć możliwie szeroki zakres okoliczności, uwzględniający pogodzenie racji wszystkich zainteresowanych stron.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

Warszawa, dnia 15 listopada 2016 r.

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli
Ewa Polkowska

/ - /

.....
podpis